

ПРОГРАМА МІЖНАРОДНОЇ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ В УКРАЇНІ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

МКЗБ ТА УКРАЇНА

У квітні 2022 року влада України звернулася до Міжнародної комісії з питань зниклих безвісти (МКЗБ) з проханням про термінову допомогу в пошуку тисяч людей, які зникли безвісти внаслідок воєнного вторгнення Російської Федерації. Ця допомога надаватиметься після обміну дипломатичними нотами, які доповнюватимуть попередній Меморандум про взаєморозуміння, підписаний у місті Києві 22 липня 2021 року.

Офіс Генерального прокурора працює над забезпеченням співпраці між МКЗБ та відповідними органами влади в Україні, що уможливить надання з боку МКЗБ підтримки в пошуку зниклих безвісти та розслідуванні обставин їх зникнення, в тому числі у проведенні розкопок на об'єктах, судово-медичних експертиз, у процесі встановлення осіб, зниклих безвісти, а також у підтримці сімей зниклих безвісти осіб.

МКЗБ ПІДТРИМУЄ УКРАЇНУ ПРОТЯГОМ БАГАТЬОХ РОКІВ

- У липні 2014 року лайнер малайзійських авіаліній, який вилетів з Амстердама, був збитий над територією в Україні, контрольованою проросійськими сепаратистами. Загинули усі 298 пасажирів та членів екіпажу. На запит українського Уряду та згідно з умовами постійної угоди щодо надання допомоги у разі катастроф з Інтерполом МКЗБ разом із Міжнародною організацією кримінальної поліції прибули на місце події для вжиття заходів із вилучення останків жертв, які згодом були доставлені до Нідерландів. У подальшому МКЗБ разом з Інститутом судової експертизи Нідерландів працювали над ДНК-ідентифікацією в деяких найскладніших випадках, пов'язаних із зазначеною катастрофою.
- У вересні 2014 року на прохання Генерального прокурора України МКЗБ провела у місті Києві місію зі встановлення відповідних фактів. За результатами місії МКЗБ рекомендувала органам влади створити центральний орган координації розслідувань із питань зниклих безвісти, розробити механізм збору та обробки даних про зниклих безвісти осіб, а також збільшити можливості для участі громадянського суспільства, зокрема сімей зниклих безвісти, забезпечивши їхню спроможність реалізувати свої права, розбудовувати потенціал державних установ, у тому числі у сфері судово-медичної експертизи. Згодом на основі цих рекомендацій Україна виконала низку заходів, головним чином шляхом ухвалення 12 липня 2018 року Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», а надалі – Порядку ведення Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.
- У 2021 році на запрошення Віце-прем'єр-міністра України – Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України МКЗБ учергове відвідала Київ для підписання Меморандуму про взаєморозуміння щодо надання МКЗБ підтримки у реалізації низки практичних заходів, у тому числі нарощування потенціалу Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, покращення процесів ідентифікації особи за ДНК, створення Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, відповідно до прийнятого у 2018 році Закону та забезпечення скоординованих дій між громадянським

- суспільством та органами влади.
- Після російського вторгнення в лютому 2022 року Україна закликала МКЗБ без зволікань та за використання власних можливостей впровадити заходи, узгоджені в Меморандумі про взаєморозуміння від 2021 року.

ЗБІР, ЗАХИСТ І ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ

Досвід МКЗБ в інших країнах світу (в тому числі на Західних Балканах, де Комісія скеровувала зусилля, завдяки яким вдалося ідентифікувати 75 відсотків усіх осіб, зниклих безвісти під час конфліктів 1990-х років) остаточно доводить, що успіх процесу розшуку залежить від комплексного збору даних. Зразки ДНК отримують з неідентифікованих людських останків, вилучених із засипаних руїнами підвалів та братських поховань, і проводять їх порівняння зі зразками ДНК зі слини чи крові родичів осіб, зниклих безвісти. Також відбувається збір іншої інформації серед членів сімей та свідків, у тому числі акумулювання доказів порушення прав людини, скоєння військових злочинів, злочинів проти людства та геноциду.

Відомості з різних джерел завантажуються до централізованої бази даних МКЗБ – Інтегрованої системи управління даними (ІСУД), яка забезпечує можливість комплексної обробки інформації про осіб, зниклих безвісти, на глобальному рівні. ІСУД містить величезний обсяг генетичних та інших відомостей у справах осіб, зниклих безвісти. Онлайн-контакт-центр (ОКЦ), доступ до якого можна отримати через мобільний додаток чи офіційний вебсайт МКЗБ, дає змогу поінформувати про зниклу особу з будь-якої точки світу.

Ефективний процес збору даних відіграє незамінну роль у процесі пошуку українців, зниклих безвісти. Мільйони громадян України були переміщені, а це означає, що органам влади доведеться звертатися до сімей у різних куточках країни та за її межами. Своєю чергою протягом останніх двох десятиліть МКЗБ розпочала реалізацію успішних глобальних кампаній, покликаних допомогти родинам переміщених осіб повідомити про осіб, зниклих безвісти, на Західних Балканах, у Сирії та Іраку.

МКЗБ забезпечує захист наданих Комісії даних та передає їх третім особам лише з дозволу особи, яка надала такі відомості. Відповідні матеріали можуть бути повернуті родині зниклої особи на її запит.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

Процес розшуку зниклих безвісти реалізується за принципами верховенства права, дотримання міжнародних стандартів управління місцями злочинів, а також застосування найсучасніших наукових досягнень у галузях криміналістики й технологій баз даних, що сприяє належному судовому переслідуванню обвинувачених у скоєнні військових злочинів та інших порушень прав людини. МКЗБ має значний досвід у забезпеченні здобуття таких доказів у великому масштабі та відповідно до стандартів, яких вимагає суд. Робота МКЗБ була інструментом, що уможливив ефективні слідчі дії Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії та винесення найрезонансніших вироків, нарівні з ефективністю національних судів. МКЗБ уклала аналогічні угоди про співпрацю з Міжнародним кримінальним судом, спеціальними судовими палатами стосовно Косова, Міжнародним неупередженим та незалежним механізмом із розслідування злочинів у Сирії, Слідчою групою ООН з притягнення до відповідальності за злочини, скоєні ІДІЛ, а також з національними інститутами судової медицини.

МКЗБ підтримує зусилля, спрямовані на забезпечення прав усіх сімей осіб, зниклих безвісти, а також суворо додержується принципу верховенства права, який передбачає облік безвісно зниклих незалежно від їхніх національності, релігії чи ролі у збройному конфлікті.

ПРОГРАМА МКЗБ В УКРАЇНІ

Реалізуючи програму в Україні, МКЗБ:

- залучатиме сім'ї, недержавні громадські організації та органи влади до програм навчання та розбудови потенціалу щодо збору даних і підготовки звітності;
- проводитиме широкомасштабну роз'яснювальну роботу в ЗМІ для заохочення сімей до повідомлення про осіб, зниклих безвісти, за допомогою ОКЦ та здійснюватиме комплексну кампанію зі збору даних безпосередньо від родин безвісно зниклих, у тому числі генетичних зразків для дослідження;
- забезпечуватиме координацію та співпрацю з національними органами влади, громадянським суспільством, відповідними міжнародними організаціями та дипломатичним співтовариством;
- забезпечуватиме технічну та матеріальну підтримку українських органів влади для надання їм можливості ефективного розслідування кримінальних проваджень щодо безвісного зникнення осіб; аналізів у моргах для ідентифікації та збору доказів і з метою возз'єднання розлучених сімей;
- відповідно до укладеної угоди про співпрацю з Прокурором Міжнародного кримінального суду вживатиме заходів для узгодження зусиль України у галузі розшуку безвісно зниклих осіб зі слідчими стратегіями МКС, а також національними практиками.

ПРО МКЗБ

МКЗБ – це міжурядова організація, розташована в м. Гаага, Нідерланди. Сфера компетенції Комісії охоплює забезпечення співпраці урядів та інших сторін у пошуку осіб, постраждалих від конфліктів, порушень прав людини, стихійних лих, організованої злочинності, нелегальної міграції та з інших причин, а також надання підтримки у виконанні відповідних заходів. Це єдина міжнародна організація, чиє єдине завдання – владнання питань, пов'язаних з особами, зниклими безвісти. МКЗБ має понад 25 років досвіду зі сприяння країнам на такому напрямі. Фінансування МКЗБ є добровільним і здійснюється переважно урядами та міжнародними організаціями.